



Til minde om de
sydtyske kolonisters
ankomst
d. 12. oktober 1762



Når man kommer ind på museet i Rens, lægger man ud i en udstilling om kartoffeltyskerne, hvor forholdene er grundigt beskrevet. Og nu har Ruth Christensen, Sven og Kitta Petersen så sørget for, at man kan læse videre, når man kommer hjem, hvis det har fanget interessen. Foto: André Thorup

“

Selv om en mand arbejdede, fra solen stod op, til den gik ned, stod høstdubytten ikke mål med indsatsen. For de unge enker var det en helt umenneskelig opgave.

FRA BOGEN

I 2012 blev der sat en mindesten op lige syd for Rens til minde om de sydtyske kolonisters ankomst til Gl. Tønder Amt. Ruth Christensen (til venstre) var dengang koordinator på projektet, og Sven og Kitta Petersen deltog i festlighederne i forbindelse med afsløringen. Foto: André Thorup

Sønderjyske kartoffeltyskere har fået deres egen bog

For mere end 250 år siden lokkede den danske konge sydtyske kolonister til Danmark for at opdyrke hede- og mosejord. Kartoffeltyskerne, som de siden er blevet kaldt. Det var en stort set umulig opgave, de var sat på, men de var seje, og det har to af deres sønderjyske efterkommere nu skrevet en bog om.

Mette Thomsen
NETIDVARK

RENS: Torsdag den 10. september 1761 forlod skrædder Johannes Hamann og landarbejder Hans Jacob Kühner

sammen med deres egne og fire andre familier den lille, sydtyske by Kürnberg. Den lille flok på 26 tog den dag de første skridt af en 800 kilometer lang rejse mod nord. Drejet af drømmen om et bedre liv. For i Danmark ville de få et

hus, husdyr og al den jord, de kunne opdyrke. Det havde kongen, Frederik den 5., lovet.

250 år senere sidder Ruth Christensen og Sven Petersen på det lille "Mellem Slesvigs Grænser"-museum i Rens. I hånden har de bogen "Kolonisterne - kartoffeltyskerne i Gl. Tønder Amt" frisk fra trykkeriet.

Hovedforfatter er Kitta Petersen, Svens hustru, men det er et fælles projekt mellem ægteparret og Ruth Christensen, der mødtes første gang for snart ti år siden.

Et venskab udviklede sig
Det var dengang, Kitta Petersen, der er en ivrig slægtsforsker, havde fundet ud af, at

FAKTA

BOGEN PRÆSENTERES VED RECEPTION

Den officielle start på salget af "Kolonisterne - kartoffeltyskerne i Gl. Tønder Amt" er den 18. september klokken 13, hvor bogen præsenteres ved en reception på Museet Mellem Slesvigs Grænser i Rens.

Det er Rens & Omegns Lokalhistoriske Forening, der udgiver bogen, der er trykt i foreløbig 200 eksemplarer og koster 200 kroner.

På grund af restriktionerne i forbindelse med covid-19 er det nødvendigt at melde sig til. Det skal man gøre til Ruth Christensen på telefon 2132 6104, hvor man også kan reservere et eksemplar.

Sven ikke - som han ellers havde troet, siden han var teenager - stammede fra kartoffeltyskerne på Alheden i det midtjyske. Familietrædene gik deri-

mod til det sønderjyske, hvor Sven Petersen da også oprindeligt kommer fra. Til Lille Lyndeved og Hans Jacob Kühner.

Den pensionerede lærerretter, der siden 1971 har boet i Kalundborg, tog derfor kontakt til Ruth Christensen, lokalhistorisk ildsjæl i Burkal Sogn og leder af arkivet. Og - skulle det vise sig - efterkommer af Kühners nabo i Lille Lyndeved, Johannes Hamann.

Langsomt modnedes tanken om en bog, og for to år siden gik trekløveret for alvor i gang.

Tyskerne har været dygtige til at skrive om kolonisterne syd for grænsen, og der er også skrevet en masse om

dem, der tog til Alheden, fordi det var de fleste, forklarer Ruth Christensen om baggrunden for at kaste sig ud i arbejdet med den første bog på dansk om kolonisterne i Gl. Tønder Amt, der strakte sig helt over til Felsted og også syd for den nuværende grænse.

Mange stak af igen

Det har været et omfattende arbejde, der har bragt dem til Kürnberg og de gamle kirkebøger der, de har fået stor hjælp af Arbejdskreds Plaggenhacker, der er en gruppe slægtsforskere, der har specialiseret sig i kolonisterne syd for grænsen, og endelig miniretallets Horst Peter Fries, der både kan læse og tolke

gotiske skrifter.

- Vi har virkelig været dybt nede i materialet, forklarer Kitta Petersen, der undervejs blev chokeret over, hvor gode forholdene var for sydtyskerne, der blev lokket til Danmark, fordi der var brug for, at jorden blev opdyrket og ingen lokale bed på.

For landet flød absolut ikke med mælk og honning. Faktisk varede det to år, før de fremmede overhovedet fik et jordlod. Og det var gold, uopdyrket hede- og mosejord, som det var nærmest umuligt at få noget til at gro i. Det fik mange kolonister til ret hurtigt at flygte, selv om det var strafbart, fordi de havde aflagt ed til kongen.

I den største koloni, Sofie-

dal, var der i 1765 kun én sydtysker tilbage. De resterende 19 familier var forsvundet i nattens mulm og mørke. Mange lokket videre mod Rusland, hvor Katarina, den Store manglede folk til at opdyrke sletterne ved Don og Volga.

Hvorfor hed bedstefar det?

Men familierne Kühner og Hamann holdt ud.

- Det var fattigdom, fattigdom, siger Sven Petersen, og Ruth Christensen supplerer:

- Jeg ved godt, hvorfor vi er så stædige. For det må de godt nok have været.

Selv blev hun første gang opmærksom på sine sydtyske rødder, da hun var ti år. Hen-

des morfar var lige død.

- På hans gravsten stod der "Heinrich Hamann Jensen". Hvorfor hed bedstefar det? spurgte jeg min mor. Kort for hovedet svarede hun "vi kom fra kartoffeltyskerne" - og så blev der ikke talt mere om det. Det var ikke noget, man var stolt af dengang, fortæller Ruth Christensen.

Det har ændret sig. Jo mere de to efterkommere i sjette generation har læst om deres sydtyske forfædre og deres kamp mod alle odds, jo stoltere er de blevet. Sven Petersen er i hvert fald ikke i tvivl: - Det er flot, at de blev. De har virkelig været stædige, seje og robuste.